

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 157/2022-26

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara (sudca spravodajca) a sudcov Jany Baricovej a Rastislava Kaššáka v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného Advokátskou kanceláriou JUDr. Daniel Blyšťan s. r. o., Užhorodská 21, Košice, v mene ktorej koná konateľ a advokát JUDr. Daniel Blyšťan, proti uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 2 Cdo 270/2019 z 30. septembra 2020 takto

r o z h o d o l :

1. Uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 2 Cdo 270/2019 z 30. septembra 2020 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a jeho právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 2 Cdo 270/2019 z 30. septembra 2020 **zrušuje a vec vracia** Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie.
3. Najvyšší súd Slovenskej republiky **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **460,90 eur** a zaplatiť ich právnenému zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 15. januára 2021 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a svojho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) označeným v záhlaví tohto nálezu. Navrhuje napadnuté uznesenie najvyššieho súdu zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie a súčasne žiada priznať náhradu trov právneho zastúpenia.

2. Ústavný súd uznesením č. k. I. ÚS 157/2022-11 zo 17. marca 2022 prijal podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavnú sťažnosť sťažovateľa v celom rozsahu na ďalšie konanie.

3. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že v konaní vedenom Okresným súdom Košice I (ďalej len „okresný súd“) sa sťažovateľ ako žalobca domáhal od žalovaného zaplata sumy 57 000 eur s príslušenstvom z titulu poistného plnenia z poistnej zmluvy. Rozsudkom z 10. januára 2017 okresný súd v I. výroku zastavil konanie v časti 6 000 eur s úrokmi z omeškania vo výške 8,05 % ročne zo sumy 6 000 eur od 22. júna 2013 do zaplata, v II. výroku žalobu zamietol a v III. výroku žalovanému priznal nárok na náhradu trov konania v plnom rozsahu.

4. Krajský súd v Košiciach (ďalej len „krajský súd“), rozhodujúc o odvolaní sťažovateľa, rozsudkom zo 16. mája 2018 rozsudok súdu prvej inštancie v napadnutej časti (II. a III. výrok, pozn.) ako vecne správny potvrdil a žalovanému priznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania v plnom rozsahu.

5. Proti predmetnému rozsudku krajského súdu podal sťažovateľ dovolanie z dôvodu podľa § 421 ods. 1 písm. b) Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“) argumentujúc, že okresný súd a krajský súd jeho vec nesprávne právne posúdili, pretože „*neaplikovali ust. § 54 OZ na znenie zmluvných podmienok – oceňovacích tabuliek, ktoré sú súčasťou poistného vzťahu sporových strán a tvoria súčasť podmienok poistnej zmluvy, nakoľko bližšie a konkrétne vymedzujú práva a povinnosti strán z poistnej zmluvy*“, a ďalej z toho dôvodu, že „*odvolací súd nepriznal žalobcovi ochranu ako spotrebiteľovi... z dôvodu, že žalobca je lekár a aj znalec, a nemožno ho v prejednávanej veci vnímať ako priemerného spotrebiteľa na trhu poistných produktov, ktorý by si v dôsledku zjavnej nerovnováhy so žalovanou vyžadoval špecifickú ochranu*“.

6. Najvyšší súd napadnutým uznesením dovolanie sťažovateľa odmietol podľa § 447 písm. f) CSP a zároveň rozhodol, že žalovaný má nárok na náhradu trov dovolacieho konania. Napadnuté uznesenie najvyššieho súdu bolo sťažovateľovi doručené 18. novembra 2020.

II.

Argumentácia sťažovateľa

7. Proti napadnutému uzneseniu najvyššieho súdu podal sťažovateľ túto ústavnú sťažnosť, v ktorej argumentuje:

a) najvyšší súd odmietnutím dovolania z dôvodu, že „*dovolateľ vo svojom dovolaní neoznačil jasným, určitým a zrozumiteľným spôsobom právnu otázku, ktorú odvolací súd riešil a na jej vyriešení založil svoje rozhodnutie*“, prehnane formalisticky posúdil splnenie formálnych podmienok dovolania a rozhodol o jeho odmietnutí bez toho, aby ho vecne preskúmal,

b) sťažovateľ vystupoval v súdnom konaní aj v právnom (hmotnoprávnom) vzťahu so žalovaným ako spotrebiteľ, avšak všeobecné súdy, čo bolo aj predmetom odvolacích a dovolacích námietok, mu nepriznali postavenie spotrebiteľa a v súvislosti s tým neaplikovali správne ustanovenia občianskoprávných predpisov upravujúce vzťahy medzi spotrebiteľom a dodávateľom na znenie a výklad zmluvných podmienok,

c) podané dovolanie spĺňalo formálne podmienky a sporná právna otázka v ňom bola uvedená tak, ako to požaduje Civilný sporový poriadok, najvyšší súd sa však dovolaním meritorne nezaoberal a odmietol ho pre údajné nesplnenie formálnych podmienok, ktoré ale splnené boli,

d) napadnuté uznesenie je arbitrárne, nepreskúmateľné, nezákonné a ústavne neudržateľné, pretože jeho odôvodnenie je v rozpore s obsahom podaného dovolania.

8. Zo znemožnenia prístupu k súdu v rámci využitia mimoriadneho opravného prostriedku potom sťažovateľ vyvodzuje, že boli porušené jeho práva uvedené v bode 1 odôvodnenia tohto nálezu.

III.

Vyjadrenie najvyššieho súdu, zúčastnenej osoby a replika sťažovateľa

III.1. Vyjadrenie najvyššieho súdu:

9. Najvyšší súd k sťažnosti uviedol, že ponecháva rozhodnutie o nej na úvahe ústavného súdu, pričom k veci sa stroho vyjadrila aj predsedníčka senátu občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu, ktorá navrhla „*sťažnosti nevyhovieť a ako nedôvodnú ju zamietnuť*“.

III.2. Vyjadrenie zúčastnenej osoby:

10. Ústavný súd upovedomil o podanej ústavnej sťažnosti aj zúčastnenú osobu, ktorou je v tomto prípade žalovaná – obchodná spoločnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] ktorá nevyužila svoje právo a k ústavnej sťažnosti sa nevyjadrila.

III.3. Replika sťažovateľa:

11. Sťažovateľ k vyjadreniu najvyššieho súdu repliku nepredložil.

IV.

K ústnemu pojednávaniu

12. Ústavný súd v súlade s § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože na základe podaní účastníkov a písomností predložených ústavnému súdu, ako aj s prihliadnutím na predmet konania je zrejmé, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie, resp. hlbšie objasnenie veci.

V.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

13. Podstata námietok sťažovateľa v súvislosti s namietaným porušením jeho základného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie je založená na tvrdení o arbitrárnosti a ústavnej neudržateľnosti napadnutého uznesenia najvyššieho súdu, ktorým bolo odmietnuté dovolanie sťažovateľa podané podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP.

14. Z doterajšej judikatúry ústavného súdu vyplýva, že medzi obsahom základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a obsahom práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (m. m. II. ÚS 71/97). Z tohto vyplýva, že právne východiská, na základe ktorých ústavný súd

preskúmava, či došlo k ich porušeniu, sú vo vzťahu k obom označeným právam v zásade identické (IV. ÚS 147/08).

15. Obsah práva na súdnu a inú právnu ochranu nespočíva len v tom, že osobám nemožno brániť v uplatnení práva alebo ich diskriminovať pri jeho uplatňovaní. Jeho obsahom je i zákonom upravené relevantné konanie súdov a iných orgánov.

16. Súčasťou základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru je aj právo na prístup k súdu. Slovenská republika, ako aj všetky jej orgány verejnej moci majú pozitívny záväzok aktívnym spôsobom zabezpečiť, aby práva a slobody garantované jej právnym poriadkom neboli oprávneným subjektom pod jej jurisdikciou len formálne garantované, ale aby tieto práva a slobody boli „prakticky a efektívne“ dosiahnuteľné. Z konštantnej judikatúry ústavného súdu vyplýva, že do obsahu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy patrí aj ochrana, ktorá sa účastníkovi poskytuje v konaní o opravných prostriedkoch. Ak účastník konania splní predpoklady vyžadované zákonom na poskytnutie ochrany v opravnom konaní, všeobecný súd mu túto ochranu musí poskytnúť (m. m. II. ÚS 78/05, II. ÚS 249/05).

17. Právo na prístup k súdu je nevyhnutnou, imanentnou súčasťou práva na spravodlivý proces a tvorí jeho esenciálny prvok (III. ÚS 875/2016 a rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Golder proti Spojenému kráľovstvu z 21. 2. 1975, sťažnosť č. 4451/70, body 35 a 36).

18. Právo na prístup k súdu však nemá absolútny charakter a môže podliehať obmedzeniam zo strany štátu (m. m. III. ÚS 275/2018). Takýmto obmedzením sú aj § 420 a § 421 CSP, ktoré vymedzujú prípady, keď je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné dovolanie ako mimoriadny opravný prostriedok.

19. Právomoc ústavného súdu konať a rozhodovať podľa čl. 127 ods. 1 ústavy je založená na princípe subsidiarity, v zmysle ktorého ústavný súd o porušeníach základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd rozhoduje len v prípade, ak je vylúčená právomoc všeobecných súdov, alebo v prípade, ak by účinky výkonu tejto právomoci všeobecnými súdmi neboli zlučiteľné s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou. Z rozdelenia súdnej moci v ústave medzi ústavný súd a všeobecné súdy (čl. 124 a čl. 142 ods. 1 ústavy) vyplýva, že ústavný súd nie je alternatívnou ani mimoriadnou opravnou inštanciou vo veciach patriacich do právomoci všeobecných súdov, ktorých sústavu završuje najvyšší súd (m. m. II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96). Pri uplatňovaní právomoci podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmavať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu, ani preskúmavať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom kontroly zo strany ústavného súdu len vtedy, ak by ním vyvedené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (m. m. I. ÚS 13/00, I. ÚS 19/02, I. ÚS 139/02, III. ÚS 180/02, I. ÚS 27/04, I. ÚS 74/05). Úlohou ústavného súdu rovnako nie je chrániť občana pred skutkovými omylmi všeobecných súdov, ale chrániť ho pred takými zásahmi do jeho práv, ktoré sú z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné (I. ÚS 17/01).

20. Ústavný súd po posúdení veci dospel k záveru, že v napadnutom uznesení došlo k arbitrárnemu posúdeniu prípustnosti dovolania najvyšším súdom.

21. Najvyšší súd uvádza, že sťažovateľ v dovolaní nevymedzil konkrétnu právnu otázku a neuviedol, v čom spočíva jej nesprávne právne posúdenie tak, ako to požaduje § 432 ods. 2 CSP. Podľa najvyššieho súdu ak sťažovateľ ako dovolateľ namietal nesprávne právne posúdenie v súvislosti s otázkou určenia konkrétneho percenta mu náležiacého v zmysle oceňovacích tabuliek, ktoré sú súčasťou poistnej zmluvy, a v súvislosti s otázkou jeho postavenia ako spotrebiteľa, tak v danom prípade vzhľadom na obsah dovolania nedostatočne špecifikoval uplatnený dovolací dôvod.

22. Podľa § 432 ods. 2 CSP dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia.

23. Ústavný súd teda posudzoval, či právna otázka bola v podanom dovolaní vymedzená v súlade s § 432 ods. 2 CSP, pričom z textu samotného dovolania, ktoré tvorí prílohu ústavnej sťažnosti, považuje ústavný súd za preukázané, že sťažovateľ právnu otázku vymedzil v článku IV dovolania (pozri aj bod 5 odôvodnenia tohto nálezu). Ústavný súd v tejto veci, vychádzajúc zo svojej judikatúry, dospel k záveru, že právna otázka bola vymedzená dostatočne a napadnuté rozhodnutie najvyššieho súdu neobstojí z hľadiska základného práva na prístup k súdu, pretože najvyšší súd ústavne nekonformným spôsobom vyložil prípustnosť dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP, ako aj § 432 ods. 2 CSP.

24. Najvyšší súd sa ďalej nevysporiadal s tým, či sťažovateľ vystupoval v súdnom konaní ako spotrebiteľ, pričom v okolnostiach danej veci, v prípade poistnej zmluvy, niet pochýb o tom, že sa vo všeobecnosti považuje za zmluvu spotrebiteľskú (I. ÚS 546/2020). Podľa názoru ústavného súdu je preto nevyhnutné, aby najvyšší súd porozumel podstatu sporu, ktorou je poistná zmluva a nároky z nej vyplývajúce, prihliadal nielen na charakter účastníkov zmluvy, ale aj na to, v prospech koho bola uzatváraná, komu z nej vyplývali povinnosti a prináležali práva. Až v kontexte odpovedí na tieto kľúčové otázky, ako aj v kontexte zmyslu a účelu poistnej zmluvy je možné následne skúmať, či je alebo nie je namieste extenzívnejší výklad pojmu spotrebiteľ, a teda nielen z hľadiska jeho doslovného gramatického výkladu, aký v danej veci učinili všeobecné súdy.

25. Ústavný súd v tejto súvislosti pripomína, že pri posudzovaní toho, či dovolateľ dostatočne vymedzí právnu otázku (§ 432 CSP), je potrebné, aby sa najvyšší súd pokúsil autenticky porozumieť dovolateľovi – jeho textu ako celku (pozri I. ÚS 336/2019, I. ÚS 115/2020). Nie je úlohou najvyššieho súdu „hádať“, čo povedal dovolateľ, ale ani vyžadovať akúsi dokonalú formuláciu dovolacej otázky. Ústavný súd sa už v minulosti vyjadril, že najvyšší súd nesmie rezignovať na hľadanie odpovedí na hmotnoprávne otázky, pre ktoré sa dovolatelia naň obrátili, nesmie vykladať splnenie náležitostí dovolania a podmienky prípustnosti reštriktívne tak, že k meritórnemu prieskumu ani nedôjde. Najvyšší súd je najvyššou autoritou v rámci všeobecného súdnictva a práve od nej sa očakáva, aby svojou meritórnou rozhodovacou činnosťou vytvárala súdnu stabilnú súdnu judikatúru (I. ÚS 116/2020). Najvyšší súd je nenahraditeľný vo svojej úlohe tvorca judikatúry s autentickým vnútorným nastavením plniť túto rolu a ústavný súd je pripravený na dialóg pri spoločnom úsilí rozvíjať ochranu ľudských práv (pozri I. ÚS 336/2019).

26. Ústavný súd tak po zohľadnení okolností predmetnej veci dospel k záveru, že napadnutým uznesením najvyššieho súdu, ktorým bolo odmietnuté dovolanie sťažovateľa bez toho, aby ho najvyšší súd vecne preskúmal, boli porušené základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu zaručené v čl. 46 ods. 1 ústavy a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, tak ako to je uvedené v bode 1 výroku tohto nálezu.

27. V súvislosti s návrhom sťažovateľa na zrušenie napadnutého uznesenia a vrátenie veci najvyššiemu súdu ústavný súd dospel k záveru, že pre dosiahnutie nápravy vo veci je nevyhnutné, aby tomuto návrhu vyhovel (výrok 2). Najvyšší súd je v ďalšom konaní vo veci podľa § 134 ods. 1 zákona o ústavnom súde viazaný právnymi názormi ústavného súdu vyjadrenými v tomto náleze.

V.

Trovy konania

28. Ústavný súd priznal sťažovateľovi (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 460,90 eur (bod 3 výroku tohto rozhodnutia).

29. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľa ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov [§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c) a § 16 ods. 3]. Základná sadzba odmeny za jeden úkon právnej služby uskutočnený v roku 2021 je 181,17 eur a hodnota režijného paušálu je 10,87 eur. Sťažovateľovi vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2021 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie sťažnosti ústavnému súdu), čo predstavuje sumu 384,08 eur a spolu s 20 % daňou z pridanej hodnoty celkovo sumu 460,90 eur.

30. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je najvyšší súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Bratislave (detašované pracovisko) 8. júla 2022

Miloš Maďar
predseda senátu